

LEADER De Brabantse Peel

'Ow eige tus vuule!'

Lokale Ontwikkelingsstrategie

2023-2027

Augustus 2023

LEADER

LEADER De Brabantse Peel
'Ow eige tus vuule!'

Provincie Noord-Brabant

Colofon

Uitgave van: LEADER De Brabantse Peel

Participatieproces
en opstellen LOS: Sonja van Uden

Fotomateriaal: De redactie heeft haar uiterste best gedaan om te achterhalen of er op de gebruikte foto's auteursrecht rust. Waar dit het geval is, is de naam van fotograaf bij de betreffende foto vermeld.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Totstandkoming Lokale Ontwikkelingsstrategie	5
1.2 Uitvoering van het proces	5
1.3 Feedback en realisatie	6
1.4 Werving van LAG-leden	7
1.5 Status van de LOS	7
Gebied	8
2.1 De grenzen van het gebied	8
2.2 De identiteit van het gebied	9
2.3 Gebiedsanalyse	11
2.4 Krachtenveldanalyse	13
2.5 Analyse ontwikkelbehoefte	13
Strategie	16
3.1 Meerwaarde van LEADER	16
3.2 Thematische keuzes	16
3.3 Meetbare resultaatindicatoren	19
3.4 Aansluiting NSP	21
Activiteitenplan	22
4.1 Uitvoering van projecten	22
4.2 Samenwerking	22
4.3 Aanjaagactiviteiten	23
4.4 Deskundigheidsbevordering	24
4.5 Communicatie	24
4.6 Administratie	24
Organisatie	25
5.1 Positie taken en bevoegdheden LAG	25
5.2 Profiel en samenstelling LAG	25
5.3 Organisatie van de uitvoering	27
Financiering	29
6.1 Begroting	29
6.2 Dekkingsplan	30
Beheer- en Toezichtregeling/openstellings- en selectieprocedure	32
7.1 LAG werkwijze	32
7.2 Wijze van openstelling en plafond bepalen	32
7.3 Selectiecriteria en selectieprocedure	33
7.4 Monitoring	34
7.5 Effectmeting en evaluatie	35
Bijlage I Voortoetsformulier	36
Bijlage II Scoreformulier	39

Inleiding

Voor u ligt de Lokale Ontwikkelingsstrategie 2023-2027 (LOS) van LEADER De Brabantse Peel. De samenleving heeft actief meegedacht over de inhoud van dit document. Het is overduidelijk dat de inwoners zeer betrokken zijn bij de uitdagingen die de komende jaren op het platteland afkomen. Er borrelen diverse projectideeën in de gemeenschap. Ideeën om actief een steentje bij te dragen aan de versterking van de leefbaarheid, ons mooie landschap en de economie. Deze LOS daagt onze inwoners uit om binnen de kaders van het subsidieprogramma LEADER aan de slag te gaan met de uitvoering van projecten om de leefomgeving te verbeteren.

De organisatie van het subsidieprogramma LEADER De Brabantse Peel is in handen van een Lokale Actie Groep (LAG). De LAG is namens bewoners, ondernemers, belangenorganisatie en gemeenten de trekker van het LEADER programma. De LAG kan met dit document in handen initiatiefnemers enthousiast maken en hen in staat stellen om vanuit de thema's zelf richting te geven aan de ontwikkeling van de Brabantse Peel. Voor partners en stakeholders is deze LOS de basis van waaruit ze inwoners, organisaties en ondernemers kunnen wijzen op mogelijkheden voor co-financiering van initiatieven vanuit het LEADER programma. De LOS 2023-2027 sluit aan op de doelen vanuit het Nationaal Strategisch Plan (NSP)

en is aanvullend op programma's zoals het Provinciaal Programma Vitaal Landelijk Gebied, Provinciaal Programma Leefbaarheid (2021-2024), Waterbeheerplan (2022-2027), Ontwikkelperspectief NOVEX de Peel, IPB zuidoostelijke zandgronden, etcetera. In vergelijking met deze programma's is de kracht van LEADER De Brabantse Peel en de bijbehorende LOS dat deze vanuit de inwoners (bottom-up) tot stand is gekomen. Opvalt is dat de thema's in de LOS overeenkomen met de grote uitdagingen die de komende jaren op ons afkomen zoals de gevolgen van de leegloop van het platteland, de transitie van de landbouw en klimaatverandering. Er zijn al vele projectideeën naar voren gekomen die inwoners graag en met veel enthousiasme willen oppakken.

Stichting Innovatiehuis de Peel is de penvoerder namens de deelnemende 10 gemeenten: Maashorst, Boekel, Land van Cuijk, Meierijstad, Laarbeek, Gemert-Bakel, Deurne, Asten, Someren, en Helmond, en namens Waterschap Aa en Maas.

In dit document leest u hoe deze Lokale Ontwikkelstrategie tot stand is gekomen. Ook beschrijven we de inhoudelijke invulling en de organisatie van het LEADER gebied De Brabantse Peel.

Namens alle deelnemende gemeenten en het waterschap, en de LAG

Totstandkoming Lokale Ontwikkelingsstrategie

Bottom-up is de kern van LEADER: van, voor en vooral door het gebied. Dit geldt uiteraard ook voor het proces om te komen tot een Lokale Ontwikkelingsstrategie. Binnen de beperkingen van tijd en geld is op uiteenlopende manieren getracht een zo groot mogelijk aantal gebiedspartijen en een zo groot mogelijk aantal burgers te bereiken en te betrekken. Niet elke activiteit of tool is daarbij even succesvol geweest, maar alles bij elkaar genomen, durven wij de stelling aan dat er sprake is geweest van brede participatie uit alle sectoren van de maatschappij en alle lagen van de bevolking. Daarmee is een goede basis gelegd voor een gedragen plan.

1.1 Organisatie van het proces

Gebaseerd op een eerste gebiedsvoorstel heeft de Provincie Noord-Brabant eind 2022 de Peel aangeduid als gebied waar een LEADER-aanvraag voor ontwikkeld kan worden. Kort daarna is door de initiatiefgroep van gebiedspartijen een opdracht verstrekt aan een onafhankelijke projectleider om een participatie-proces te organiseren om te komen tot een LOS en een LAG voor de Peel. Dit proces is bekostigd met het beschikbaar-gestelde procesgeld van de Provincie aangevuld met tijd en middelen van de gebiedspartijen.

De brede initiatiefgroep is begin 2023 omgevormd tot een stuurgroep, met vertegenwoordiging vanuit de gemeenten Laarbeek en Maashorst, Waterschap Aa en Maas, Stichting innovatiehuis de Peel, AgriFood Capital, RNOB en Waterschap Aa en Maas. De stuurgroep had als taak om samen met de projectleider aan het begin

van het traject de marsroute te bepalen, een vinger aan de pols te houden met betrekking tot de uitvoering van het participatieproces, inhoudelijke feedback te geven tijdens de verschillende stadia van ontwikkeling van de LOS, en de definitieve versie van de LOS samen met de toekomstige leden van de LAG vast te stellen en aan te bieden aan de Provincie. De stuurgroep had een wisselende samenstelling van ca. 15 personen en heeft in drie-wekelijkse (online) bijeenkomsten deze taken uitgevoerd.

1.2 Uitvoering van het proces

De woorden “bottom up, participatie en ontmoeten” kenmerken het ontwikkel-proces voor de LOS 2023–2027 voor LEADER De Brabantse Peel. De LOS is opgesteld aan de hand van onderzoek in het gebied zelf. De basis voor de onderzoeksopzet is de volgende samengestelde LOS-aanpak met drie pijlers:

a) Deskresearch

Dat er een veelheid aan gebiedsopgaven is, wordt duidelijk uit de onafzienbare stroom aan beleidsdocumenten, wetenschappelijke studies, persaandacht en opiniestukken over de (Brabantse) Peel. Het gaat hierbij in eerste instantie om Europese, nationale, provinciale en gemeentelijk beleidsthema's, die direct raken aan het NSP in het algemeen en LEADER in het bijzonder: klimaat, biodiversiteit, waterkwaliteit, energie, bodemdaling, toekomstbestendige landbouw, duurzaam ruimtegebruik, verduurzaming van de economie en samenleving, stedelijke druk, algemeen maatschappelijke, economische en technologische ontwikkelingen. De project-

leider heeft bij verschillende belangenorganisaties in het gebied documenten de ontwikkeling van de LOS gebruikt. Enkele van de organisaties die document hebben aangeleverd zijn NOVEX de Peel en de Metropool Regio Eindhoven. Belangrijke documenten die als input hebben gediend zijn het Ruimtelijk Afwegingskader De Peel opgesteld door Must Stedenbouw, de Koersnotitie Transitie Landbouw op dreef opgesteld door RNOB, het Regionaal Streefbeeld van ons Landelijk Gebied van Metropool Regio Eindhoven, en Plan van Doorgaan gebiedssamenwerking De Peel van NOVEX De Peel. In totaal zijn ca. 50 documenten gericht op de Brabantse Peel doorgenomen en gebruikt voor de ontwikkeling van de LOS.

b) Gebiedsbijeenkomsten

Er zijn in de periode maart tot en met juni 2023 vijf gebiedsbijeenkomsten met bewoners van de Brabantse Peel georganiseerd. Aan deze gebiedsbijeenkomsten hebben in wisselende samenstelling ca. 20 bewoners deelgenomen, geselecteerd op spreiding in het gebied en achtergrond. Deze groep bewoners heeft onder begeleiding van de projectleider de inhoud van de LOS ontwikkeld en samengesteld, waarbij na iedere bijeenkomst afstemming met de stuurgroep heeft plaatsgevonden. Tijdens de startbijeenkomst op 29 maart bij de Brabantse Hoeve in Volkel is bijvoorbeeld met de groep bewoners de gebiedsafbakening doorgesproken en bepaald, en is in gezamenlijkheid een droombeeld voor de Brabantse Peel in 2050 geschetst. Dit beeld was een goed mikpunt om de sterkte en zwakte van het gebied te bespreken, en in de vorm van kansen en bedreiging te onderzoeken hoe we dit droombeeld wel of niet zouden kunnen bereiken, wat het onderwerp was van de tweede bijeenkomst op 18 april bij In de Hei in Mariahout. Tijdens die avond is ook een eerste start gemaakt met het identificeren van de LEADER-

thema's voor de Brabantse Peel. Hier is in de twee volgende bijeenkomsten op voortgebouwd (11 mei bij Stoer Events in Boekel, en 16 juni bij Herberg de Brabantse Kluis in Aarle-Rixtel). In de laatste bijeenkomst op 28 juni bij het Dinghuis in Deurne zijn de activiteiten van de LAG besproken en is geïnventariseerd welke bewoners van de groep graag een rol willen vervullen in de toekomstige LAG. Van iedere bijeenkomst zijn puntsgewijze aantekeningen gemaakt die ter informatie aangeleverd kunnen worden. Vanwege de AVG zijn er geen foto's van de bijeenkomsten gemaakt.

c) Diepte-interviews

Er zijn tijdens het proces ook enkele diepte-interviews afgenomen. De geïnterviewde personen vertegenwoordigen allen één of meerdere organisaties in het gebied, zoals IVN Natuureducatie, Van Gogh Nationaal Park, en Visit Brabant. Tijdens deze gesprekken is er vooral gesproken over kansen en uitdagingen om De Brabantse Peel leefbaar te houden, en wat hiervoor belangrijke thema's en focus zou moeten zijn. Er is ook gesproken over verschillende ambitie zoals het betrekken van jongeren en het laagdrempeliger maken van de regeling. De input van de diepte-interviews is besproken met de groep bewoners in de gebiedsbijeenkomsten, en met de stuurgroep en verwerkt in de LOS.

1.3 Feedback en realisatie

De gebiedsbijeenkomsten zijn leidend geweest in het vormgeven van de inhoud van deze LOS. De input uit de deskresearch en de diepte-interviews is hieraan toegevoegd. Tijdens het schrijfproces is op verschillende momenten aan verschillende groepen om feedback gevraagd op (onderdelen van) de LOS. Zo is de groep van bewoners en de stuurgroep in de gelegenheid gesteld om direct te reageren

op conceptversies van specifieke hoofdstukken, suggesties te doen voor aanvullingen of zelf met tekstvoorstellen te komen. Ook hebben zij voor het ophalen van feedback gebruik gemaakt van hun achterban. De verzamelde feedback is verwerkt tot een definitieve LOS die met de toekomstige LAG en de initiatiefnemers is besproken en door hen is goedgekeurd.

1.4 Werving van LAG-leden

Voor de invulling van het profiel en de daadwerkelijke samenstelling van de LAG wordt verwezen naar paragraaf 5.2. Hier gaan we alleen in op het proces om te komen tot een lijst van kandidaat LAG-leden. Samen met de groep bewoners van de gebiedsbijeenkomsten is nagedacht over de invulling van de toekomstige LAG en het gewenste profiel van de LAG-leden. In dit proces heeft het merendeel van de leden van de groep bewoners aangegeven in de toekomstige LAG plaats te willen nemen.

1.5 Status van de LOS

De LOS zoals die nu voorligt is tot stand gekomen in een gebiedsproces met een groep bewoners van de Brabantse Peel. Daardoor is de ontstane LOS een van onderop gedragen strategie voor de uitvoering van LEADER De Brabantse Peel in de periode 2023-2027. Een strategie bovendien die niet alleen door de groep bewoners, de stuurgroep en de toekomstige LAG wordt gedragen, maar ook door de 11 samenwerkende overheden, die met hun besluit om cofinanciering beschikbaar te stellen hebben laten zien achter deze aanvraag te staan.

Formalisering van de toekomstige LAG vindt plaats zodra het LEADER-gebied is goedgekeurd en de subsidie is toegekend. Mogelijk kan dit leiden tot verdere verfijning van de LOS De Brabantse Peel.

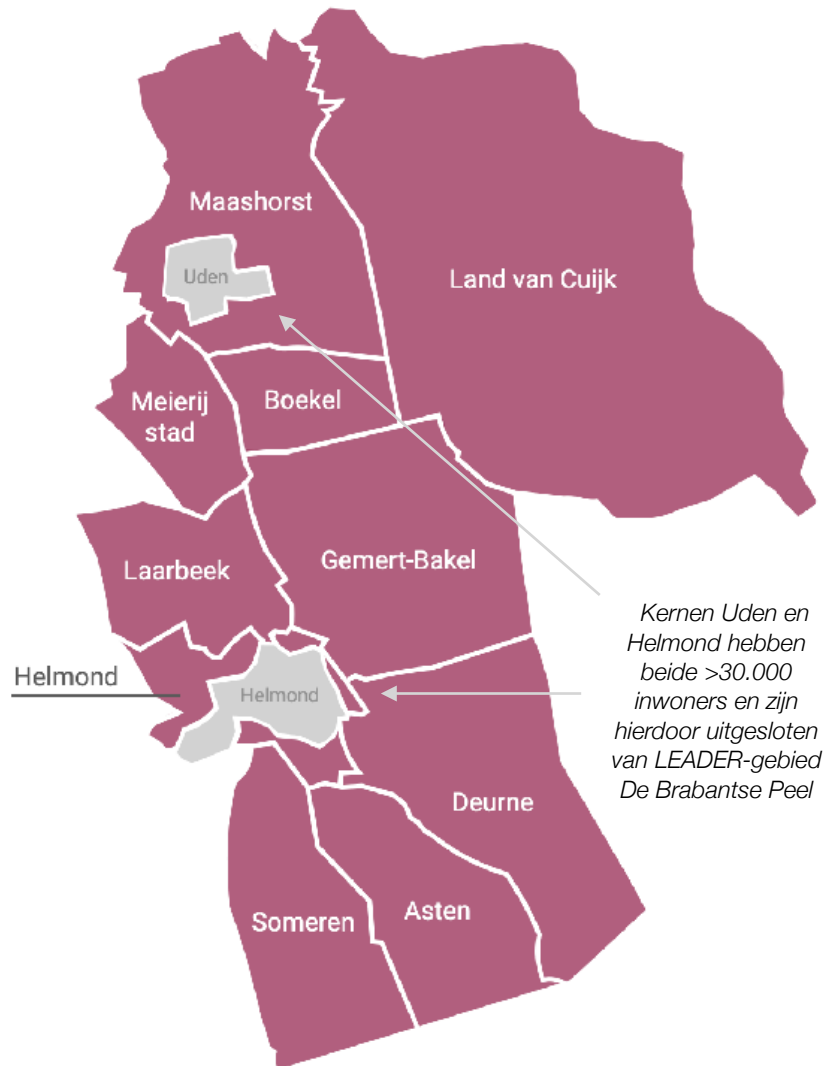
In dit hoofdstuk laten we zien op welk gebied deze lokale ontwikkelingsstrategie (LOS) betrekking heeft. Tevens beschrijven we de kenmerken van de regio en gaan we in op de problematiek en uitdagingen van het gebied.

2.1 De grenzen van het gebied

Het LEADER-gebied De Brabantse Peel omvat het deel van de door het rijk afgebakend NOVEX de Peel gebied, wat zich in de Provincie Noord-Brabant bevindt. Het gebied beslaat het grondgebied van de gemeenten Asten, Boekel, Deurne, Gemert-Bakel, Laarbeek, Land van Cuijk, Someren, Maashorst, en Helmond, plus het oostelijke gedeelte van de gemeente Meierijstad. Het LEADER-gebied De Brabantse Peel bestaat daarmee uit 9 volledige gemeenten en een deel van de gemeente Meierijstad. Het andere deel van Meierijstad is onderdeel van de LEADER-aanvraag Het Groene Woud.

In het LEADER-gebied de Brabantse Peel bevinden zich twee kernen met meer dan 30.000 inwoners, namelijk Uden en Helmond. Deze kernen zijn niet meegenomen in de gebiedsafbakening en maken geen onderdeel uit van LEADER De Brabantse Peel.

De gekozen gebieds-afbakening betekend dat het LEADER-gebied De Brabantse Peel bestaat uit iets meer dan 250.000 inwoners. De

Inwoneraantal per gemeente per 2023

Gemeente	Aantal inwoners	Gemeente	Aantal inwoners
Maashorst	20000	Gemert-Bakel	30000
Land van Cuijk	91000	Deurne	32000
Boekel	10500	Helmond	5500
Deel van Meierijstad	7000	Someren	19000
Laarbeek	22000	Asten	16500

volgende redenen zijn van toepassing om een afwijking van de gebiedsgrote te onderbouwen:

- De gebiedsafbakening sluit aan bij het op rijksniveau afgebakende NOVI de Peel gebied. NOVI is de langetermijnvisie van het Rijk op de toekomst van de fysieke leefomgeving. Een NOVI-gebied is een regio waarin de opgaven groot en belangrijk zijn en een bijdrage kunnen leveren voor een goede toekomst van Nederland. De Peel is zo'n gebied.
- Het gebied kent eenzelfde ontwikkelingsgeschiedenis (ontginning). Hierdoor is het typische landschap ontstaan van hoge zandgronden en beekdalen. Het gebied heeft dus een landschappelijke identiteit die de afbakening logisch maakt.
- De agrarische sector en andere landschapsbeheerders spelen een sleutelrol in het aanpakken van de opgaven in de Peel. Agrarisch land heeft de potentie om naast primair voedselproductie ook waarde te creëren op vlak van waterhuishouding, koolstofopslag, natuurbeheer, recreatie, energieproductie en emissiecontrole.
- Er wordt in de regio al op verschillende manieren in uiteenlopende verbanden samengewerkt: NOVEX de Peel, Innovatiehuis de Peel, Regio Noordoost Brabant (RNOB), AgriFood Capital en AgroProeftuin de Peel zijn hier enkele voorbeelden van. De initiatieven die zich melden bij LEADER kunnen met beleidsmatige, financiële of organisatorische uitdagingen bij goed functionerende publieke en private verbanden terecht voor ondersteuning.

2.2 De identiteit van het gebied

De Peel is een grensoverschrijdend en samenhangend gebied in Noord-Brabant en Limburg en kent een bijzondere geschiedenis. De Peel is ontstaan uit een geologisch fenomeen, de zogenaamde 'breuklijnen'. De Peelhorst is een omhooggestuwd hoger gelegen gebied tussen twee parallel lopende breuklijnen; de Peelrand-breuk en de Tegelse Breuk. Door slechte afwatering is hier in de loop der tijd hoogveen ontstaan. De lagergelegen slenken aan de randen van de Peelhorst kenmerkte zich door vruchtbare gronden en beken. Hier vindt men monumentale kastelen en kloosters, en landgoederen zoals het kasteel in Helmond en Gemert, en de historische kloosters in Uden. Op de slenken ontstonden ook de eerste dorpen. Het hoogveen op de Peelhorst werd door de jaren heen door ontginning verwijderd waarna onvruchtbare zandgronden overbleven. Door de uitvinding van kunstmest zijn deze onvruchtbare zandgronden bruikbaar gemaakt voor landbouw. Uit die periode stammen de jonge ontginningsdorpen die her en der in de Peel te vinden zijn, zoals Grindsveen, Elsendorp en Vredepeel. De Peel van de afgelopen eeuwen kenmerkte zich door grote armoede. Alles werd naar elders gebracht: de turf naar Amsterdam, het hout naar de mijnen van Limburg, de schapen naar Parijs en de bouwvallers naar Duitsland. De mensen die in De Peel woonden, moesten van niets iets maken. Het waren hardwerkende pioniers.

De heidevelden en bossen, de akkervelden, de overgebleven hoogveengebieden, en de gemoedelijke dorpen in de Peel zijn geliefd bij jong en oud. Het landschap en het erfgoed geeft kleur aan het typische karakter van De Peel. In de dorpen, steden en het platteland in het gebied leven en werken ruim 1,6 miljoen mensen en jaarlijks bezoeken 1,5 miljoen mensen het gebied.

Vanwege zijn omvang en de samenkomst van enkele grote opgaven is de Peel van nationaal belang. De transitie van de landbouw, de energietransitie, de klimaat-opgave en de stikstofcrisis komen allemaal samen in de Peel. Tegelijkertijd heeft het gebied landschappelijke, cultuurhistorische, economische en sociaal-maatschappelijke kwaliteiten die men wil koesteren en versterken. Een nieuwe impuls is nodig om de leefbaarheid en het imago van het buitengebied, een duurzame voedselvoorziening, en een schone inclusieve leefomgeving te garanderen voor volgende generaties. De Peel is volop in beweging!

Verbinding stedelijk gebied

De nabijheid van de Brainport-regio en de steden Eindhoven en Helmond hebben een belangrijke invloed op de Brabantse Peel. Zowel op economisch, ruimtelijk als maatschappelijk vlak is er sprake van intensieve interactie tussen steden en landelijke kernen, waarbij een integrale aanpak kansen biedt voor het vergroten van de welvaart en het creëren en behouden van een gezonde leefomgeving. In het ecosysteem van werken, wonen en bereikbaarheid in Oost-Brabant speelt naast de steden het landelijk gebied een belangrijke rol. Zij zijn complementair.

De verbinding met de Brainport-regio leidt ertoe dat de sociaal-economische structuur van de regio afwijkt van de gebruikelijke plattelandseconomie. Naast de agrarische sector wordt het gebied gekenmerkt door de aanwezigheid van industriële en kennis-intensieve bedrijvigheid, veelal gerelateerd of toeleverend aan de Brainport kennis- en maakindustrie. Met de grote steden aan de rand van het gebied beschikt de Brabantse Peel over toegang tot hoogwaardige kennisinstellingen en een aantrekkelijk sociaal-maatschappelijke en cultureel aanbod. Op alle terreinen van het maatschappelijk leven (natuur, gezond milieu,

recreatie, wonen) is het gebied aantrekkelijk voor haar (toekomstige) bewoners.

Bevolking

In de kleine kernen en het landelijke gebied wonen iets meer dan 250.000 mensen verspreid over 10 verschillende gemeenten. De regio verwacht tot 2030 een stijging van 5% van de bevolking wat hoger is dan het landelijke gemiddelde van 4% (Bron: CBS). De bevolking bestaat momenteel uit ca. 20% inwoners van 65 jaar en ouder ten opzichte van 21% jongeren tot 18 jaar. De verwachting is dat in 2023 30% van de bevolking uit bestaan uit inwoners van 65 jaar en ouder. De levensverwachting van de inwoners van de Peel ligt iets hoger, namelijk 81,9 jaar dan het landelijk gemiddelde (81,4 jaar). Gezonde leefstijl onder jeugd ligt lager dan het landelijke gemiddelde wat zijn oorzaak vindt in ongezonde eetgewoonten, onvoldoende beweging en relatief veel overgewicht. Met name ouderen in het gebied hebben moeite om zingeving aan het leven te geven (16%).

De sociaal-economische score (SES), als indicator voor welvarendheid van de bevolking is hoger in de Brabantse Peel dan het landelijke gemiddelde (Bron: SCP-statusscore). Dit komt voornamelijk door de aanwezigheid van Brainport als economische toplocatie. Het opleidingsniveau van de inwoners in het gebied bestaat voor een groot gedeelte uit middelbaar opgeleiden (41%), wat een hoger percentage is dan het landelijk gemiddelde. In de arbeidsmarkt van het gebied speelt de industrie, handel en zakelijke dienstverlening een grote rol. Een relatief groot aantal van de beroepsbevolking is werkzaam in deze sectoren. In de Peel loopt de gemiddelde groei van de werkgelegenheid gelijk met het landelijke gemiddelde. Naast de aan de top-sectoren gerelateerde bedrijvigheid speelt de agrarische sector een belangrijke rol in de Peel. De belangrijke Natura 2000 gebieden

in het gebied dwingen tot bijzondere aandacht voor de toekomstmogelijkheden van de aanwezige agrarische bedrijven.

In de kleine gemeenschappen zien we een sterk ontwikkelde sociale samenhang van inwoners die zich inzetten voor de leefbaarheid van hun gemeenschap. Het gebied telt dan ook een groot aantal collectieve initiatieven op diverse terreinen zoals vervoer en zorg, en er is een sterk ontwikkeld verenigingsleven op het vlak van sport en cultuur. Maar ook op het gebied van ondernemerschap, recreatie, landbouw, de maakindustrie, duurzame energie, regio-branding, en natuurontwikkeling vindt je volop lokale inzet en initiatieven.

2.3 Gebiedsanalyse

Algemene trends

We leven in een welvarend land. Nederland scoort jaarlijks hoog als het gaat om kwaliteit van leven ten opzichte van andere westerse landen. Toch is er reden tot zorg. Uit cijfers van het CBS blijkt dat op de langere termijn de ontwikkeling van de brede welvaart in Nederland onder druk staat. Uit een recent onderzoek blijkt dat het overgrote deel van de Nederlanders vindt dat het met de brede welvaart de verkeerde kant opgaat. Dit geldt het sterkst voor mensen die op het platteland wonen.

De bevolkingsdichtheid in Nederland zal de komende jaren flink toenemen. 70% van de groei vindt plaats in de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. In onze regio zijn dat met name de gemeenten Eindhoven en Helmond. Ook in de plattelands-gemeenten in de Peel zal er sprake zijn van een relatief grote toename van de bevolking. Dit legt druk op het verhogen van de woningvoorraad, de infrastructuur, maatschappelijke voorzieningen zoals winkels en scholen, bedrijventerreinen en de benodigde voorzieningen voor de opwekking van duurzame energie. Door de bevolkingsgroei

neemt ook de vraag naar recreatiemogelijkheden verder toe. Tijdens de coronapandemie is de buitenruimte herontdekt en is de behoefte om buiten te recreëren en te sporten sterk toegenomen.

De natuurgebieden in Nederland lijden onder een te grote stikstofdepositie, met een afname van de biodiversiteit als gevolg. Nergens in Europa gaat het zo slecht met de biodiversiteit als in Nederland; een derde van de Nederlandse soorten wordt met uitsterven bedreigd. In onze regio speelt de stikstofproblematiek het meest indringend in en om de Natura2000 gebieden De Deurnese Peel en De Maria Peel, maar ook elders in de Peel zijn de effecten zichtbaar. Het verhogen van de grondwaterstanden in de natuurgebieden en de beekdalen kan een positieve bijdrage leveren aan enkele opgaven in het gebied. Een hogere waterstand beperkt verdroging en het verlies van biodiversiteit. Het zorgt voor meer zoetwatervoorraden, en het vasthouden van de opgeslagen CO₂-voorraden in de nog bestaande hoogveen-gebieden. Het verhogen van het grondwaterpeil vraagt om aanpassing van de agrarische activiteiten die plaatsvinden in het gebied. De agrarische sector zit midden in een transitie en staan voor ingrijpende keuzes. Op basis van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zijn de provincies aan zet om in 2023 gebieds-plannen op te stellen. NOVEX De Peel werkt aan het opstellen van een ontwikkel-perspectief voor het Peel gebied.

De agrarische sector in de Peel bevindt zich in het brandpunt van verschillende beleidsvelden zoals stikstof, bodem- en waterkwaliteit, de energietransitie en klimaat. De sector zal de komende jaren fors moeten gaan bijdragen aan het realiseren van de gestelde doelen. In de landbouwsector zien we al jaren een afname van het aantal bedrijven met 2 à 3% per jaar, en toenemende schaalvergroting bij overblijvende bedrijven. In combinatie met

de transitie-opgaven waar de landbouw de komende jaren voor staat, is de verwachting dat het tempo waarmee het aantal bedrijven afneemt fors zal toenemen, terwijl schaalvergroting niet meer verwacht kan worden. Zonder adequate maatregelen zal het beheer van het landelijke gebied verder onder druk komen te staan.

Ook de energietransitie heeft impact op het landelijk gebied, bijvoorbeeld door de ruimte die nodig is voor wind- en zonneparken.

De strijd om de inrichting en het gebruik van de ruimte heeft ertoe geleid dat het Rijk een deel van de regie naar zich toe heeft getrokken en een Nationale Omgevingsvisie (NOVI) heeft opgesteld. In deze NOVI zijn gebieden aangewezen waarvoor bijzondere opgaven gelden. De Peel is aangewezen als NOVEX-gebied binnen de NOVI. De NOVEX De Peel organisatie werkt momenteel aan een integraal plan van aanpak voor alle ruimtelijke opgaven, met als uitgangspunt om de landschappelijke en cultuur-historische kwaliteiten van het gebied in stand te houden en te versterken.

De tien gemeenten in LEADER De Brabantse Peel formuleren ieder voor zich en binnen hun gemeentelijke samenwerkingsverbanden beleid. Dit zal in het kader van de langverwachte invoering van de Omgevingswet ook een ruimtelijke invulling krijgen. Steekwoorden hierbij zijn: bodem- en waterkwaliteit, biodiversiteit, klimaat robuuste leefomgeving, duurzame energie, extensivering en kringlooplandbouw, slimme mobiliteit, vrijetijdseconomie, ruimte voor woningbouw en bedrijvigheid.

Sterkte- en zwakteanalyse

Een goede strategie vraagt om een analyse van de huidige situatie. We hebben daarom een sterkte-zwakte analyse (SWOT) opgesteld. Uit de SWOT wordt duidelijk wat de belangrijkste ontwikkelbehoefte van de Brabantse Peel zijn. Hieruit volgen logischerwijs de thema's waaraan gewerkt

kan worden om het droombeeld van de Brabantse Peel te realiseren.

Sterke punten van het gebied

Sociale kenmerken:

- Organiserend vermogen van de regio
- Hoge mate van flexibiliteit en aanpassingsvermogen van bevolking

Economische kenmerken:

- Aanwezigheid van samenwerkingsverbanden (publiek en privaat)
- Pionieren en ondernemen zit in het DNA
- Weinig werkloosheid in het gebied

Ruimtelijke kenmerken:

- Veel fysieke ruimte door lage bebouwingsgraad

Milieu kenmerken:

- Duidelijk herkenbare landgoedzone
- Opwekking duurzame energie

Zwakke punten van het gebied

Sociale kenmerken:

- Sociale cohesie kalfst af ('ons-kent-ons')
- Vergrijzing buitengebied

Economische kenmerken:

- Geringe werkgelegenheid in gebied zelf
- Laag opleidingsniveau van inwoners
- Bottom-up werken is nieuw voor de regio

Ruimtelijke kenmerken:

- Onvoldoende bereikbaarheid van voorzieningen
- Eenzijdig landgebruik

Milieu kenmerken:

- Uitspoeling van nitraat, fosfaat en residu van bestrijdingsmiddelen in het grondwater
- Slechte luchtkwaliteit
- Tekort aan waterberging

Kansen voor het gebied

Sociale kenmerken:

- Nationale aandacht voor de Peel
- Activeren jongeren en nieuwe inwoners

Economische kenmerken:

- Vraag voor vernieuwende grondstoffen en duurzame energie
- Aandacht voor duurzame en circulaire ontwikkelingen
- Technologie en verbreding in de landbouw (biologisch, kringloop, eiwitrijke gewassen, biobased, etc.)

Ruimtelijke kenmerken:

- Ruimte voor gecombineerd landgebruik (wonen, werken, recreatie, water, etc.)

Milieu kenmerken:

- Groeiend inzicht in belang van water- en bodemkwaliteit (hydrologisch herstel en gezonde bodems)

Bedreigingen voor het gebied

Sociale kenmerken:

- Betrokkenheid jongeren
- Gekunstelde tegenstelling stad en platteland
- Polarisatie

Economische kenmerken:

- Leegloop naar stedelijke gebied
- Afstand onderwijs en praktijk
- Kapitaalintensiteit van de regionale economie (intensivering)

Ruimtelijke kenmerken:

- Stijgende grondprijzen
- Achteruitgang kwaliteit woningvoorraad
- Overheden blijven achter met beleid

Milieu kenmerken:

- Verlies van biodiversiteit door vervuiling en verdroging
- Onduidelijkheid over beleid

2.4 Krachtenveldanalyse

In het Brabantse deel van de Peel wordt, op diverse terreinen goed (samen) gewerkt. De tien gemeenten en het Waterschap Aa en Maas, gebundeld in het LEADER-gebied De Brabantse Peel hebben intensieve samenwerkingsverbanden en gezamenlijke programma's op verschillende terreinen.

Uiteraard heeft elk bedrijf, instelling, overheid en inwoner zijn eigen belangen, maar in onze strategie zoeken we vooral naar het gezamenlijke of gedeelde belang. We hebben een uitgebreide krachtenveldanalyse gemaakt op de thema's en doelstellingen die we in deze ontwikkelingsstrategie nastreven te bundelen. Er is getracht zo veel mogelijk inwoners bij de gebiedsbijeenkomsten te betrekken die een of meerdere van de bedrijven, instellingen en overheden uit de analyse vertegenwoordigen. Dit is grotendeels geslaagd.

De krachtenveldanalyse vindt u op de volgende pagina bovenaan.

2.5 Analyse ontwikkelbehoefte

Het LEADER-gebied De Brabantse Peel kenmerkt zich door een aantal gedeelde en bekende opgaven die vertaald kunnen worden naar behoeften die met voorrang en integraal moeten worden aangepakt:

- ▶ Klimaatopgave: Door een combinatie van bodemdaling, zeespiegelstijging en grilligere weerpatronen zullen de gevolgen van klimaatverandering zich nadrukkelijk in het gebied doen voelen. Er is behoefte aan concrete maatregelen gericht op klimaatmitigatie (verminderen uitstoot broeikasgassen, uitstoot van ammoniak, geur, en fijnstof) en klimaatadaptatie die moeten leiden tot een toekomstbestendig gebied.
- ▶ Wateropgave: De hoge zandgronden in het gebied zijn erg gevoelig voor nitraatuitspoeling. RIVM-cijfers bevestigen dit.

Krachtenveldanalyse (2.4)

Partij	Belang bij LEADER De Brabantse Peel
Provincie Noord-Brabant	Waarborgen leefbaarheid en plattelandseconomie in een gebied wat volop in beweging is
Gemeentelijke overheden	Bieden van voldoende mogelijkheden voor haar inwoners (wonen, werken, voorzieningen)
Inwoners	Impuls aan leefbaarheid en werkgelegenheid
Dorpsverenigingen	Impuls aan leefbaarheid en versterken van eigen positie als speler/ initiatiefnemer in dorpsontwikkeling
Ondernemers/MKB/ZZP'ers	Betere randvoorwaarden voor (door)ontwikkeling en samenwerking
Onderwijsorganisaties	Behouden van eigen bestaansrecht en grote verantwoordelijkheid bij het bieden van perspectief aan de jeugd
Natuur- en terreinbeherende organisaties	Behouden en versterken van landschappelijke kwaliteit van het gebied. Het economische (toeristisch) benutten van de landschappelijke waarde
Landbouwers en landbouworganisaties	Duidelijke randvoorwaarden voor doorontwikkeling, met name gericht op duurzame innovatie en sterke verdienmodellen
Woningcorporaties	Baat bij duurzame woningverbetering en leefbaarheid in alle kernen waar zij woningbezit hebben

Een oplossing voor de waterkwaliteit is nodig om perspectief te houden voor de productie van plantaardige voeding. Ook waterkwantiteit is een aandachtspunt. Hoe houden we water vast om droogte te overbruggen? Hoe kunnen we naar minder irrigatiewater in de landbouw?

- ▶ **Bodemkwaliteit:** Het verbeteren van de bodemkwaliteit vanuit ecologisch en maatschappelijk oogpunt. De bodem wordt gezien als centraal thema, waar de andere opgaven aan verbonden zijn.
- ▶ **Landbouwtransitie:** Overheden dringen aan op een landbouwtransitie waarbij de gangbare landbouw zal gaan veranderen. Er zijn kansen voor een nieuwe inrichting van het landschap, en kansen voor nieuwe verdienmodellen op het boerenerf. De centrale vraag is hierbij hoe we verschillende vormen van landgebruik combineren, geïntegreerd om de maatschappelijke en ecologische draagkracht van het gebied te verbeteren en te borgen?

- ▶ **Biodiversiteit:** Het behoud van biodiversiteit is essentieel om de gezondheid van ecosystemen te behouden en de levenskwaliteit van zowel mensen als andere levende organismen te waarborgen. Hoe vinden we een goede balans tussen behoeften en belangen?
- ▶ **Veranderende gemeenschappen:** De gemeenschappen in gebied hebben te maken met vergrijzing en teruglopende gezondheid. Jongeren trekken naar de stad voor onderwijs en werk. Er is druk op het voorzieningenniveau in de kleine kernen. Hoe stimuleren we sociale cohesie en deelname op het platteland? Welke voorzieningen zorgen voor een betere leefbaarheid en gezondheid?

Samengevat leidt dit tot de prioritaire ontwikkelingsbehoeften in de tabel op de volgende pagina.

Analyse ontwikkelbehoefte (2.5)

Nr.	Ontwikkelbehoefte	Sluit aan bij NSP "Need"
1	Verminderen broeikasgassen, ammoniak, geur en fijnstof	N.12
2	Strategieën rondom land- en waterbeheer en duurzame landbouwpraktijken	N.13
3	Verbetering van de waterkwantiteit, water-, bodem- en luchtkwaliteit	N.15, N.16 en N.17
4	Verbetering van de volksgezondheid door educatie en aanbod	N.23
5	Verbetering van landschappelijke waarden en biodiversiteit	N.18 en N.19
6	Transitie naar duurzame, circulaire, natuurinclusieve agrarische sector	N.24
7	Nieuwe verdienmodellen voor toekomstbestendige agrarische sector	N.24
8	Versterken van samenwerking binnen en tussen de gemeenschappen	N.23
9	Versterken van aanbod van producten, diensten en voorzieningen	N.24

In dit hoofdstuk hebben we onze strategie beschreven en is benoemd aan welke doelstellingen de LAG met inwoners, bedrijven en organisaties van de Brabantse Peel gaat werken.

3.1 Meerwaarde van LEADER

In de afgelopen 20 jaar heeft de toegevoegde waarde van de LEADER-aanpak zich in Nederland bewezen. In een breed spectrum van innovatieve, kleinschalige projecten die ieder voor zich en tezamen op een concrete manier een bijdrage hebben geleverd aan de verbetering van de leefbaarheid, duurzaamheid en vitaliteit van het Nederlandse platteland.

De complexiteit en veelvormigheid van de problematiek in de Peel, maar ook de potentie die er is om te komen tot waardevolle oplossingen kan via de gebiedsgerichte bottom-up aanpak die LEADER eigen is hanteerbaar en productief worden gemaakt. Door lokale samenwerking tussen verschillende stakeholders en sectoren te bevorderen kunnen verrassende, innovatieve oplossingen ontstaan. Door bestaande netwerken en ander lokaal kapitaal te benutten, kunnen oplossingen snel verspreid en nagevolgd worden.

Omdat bedrijven, instellingen en overheden vanuit verschillende invalshoeken via de inwoners betrokken bij de gebiedsbijeenkomsten vertegenwoordigd zijn, vindt een integrale afweging plaats op basis van de vraag: wat draagt het meeste bij aan waar het gebied als geheel behoefte aan heeft? Hierdoor ontstaat meer draagvlak in het gebied voor de door LEADER ondersteunde initiatieven. Lokaal draagvlak dat cruciaal is

als basis om de zeer grote gebiedsopgaven gezamenlijk het hoofd te bieden.

We leven in een tijd van onduidelijkheid en onzekerheid, resulterend in een gebrek aan toekomst- en handelingsperspectief. Veel hangt nog in de lucht. Dit leidt tot een impasse, een patstelling. Met LEADER willen we, lokaal en kleinschalig, samen met de pionierende inwoners die zich in de Brabantse Peel thuis voelen deze patstelling doorbreken. Met LEADER De Brabantse Peel hebben we dingen goed voor elkaar, en zijn we goed voor elkaar!

3.2 Thematische keuzes

De inwoners van de Brabantse Peel zien een leefbare, sociaal verbonden en gezonde Peel als toekomstbeeld voor volgende generaties in het gebied. In de gebiedsbijeenkomsten aangevuld met deskresearch en de input van de diepte-interviews is dit toekomstbeeld omgezet in een strategie met drie concrete thema's. De LEADER middelen voor gebied de Brabantse Peel worden in de periode 2023-2027 vanuit de kracht en behoefte van de inwoners van het gebied ingezet op de volgende drie thema's:

1. Samen voor elkaar
2. Leren van elkaar
3. Samen gezond en veerkrachtig

De gekozen thema's zijn tot stand gekomen via het gebiedsproces en sluiten aan bij de ontwikkelbehoefte en de opgaven omschreven in het vorige hoofdstuk. De gekozen thema's worden hieronder verder toegelicht.

Thema 1: Samen voor Elkaar

De inwoners van de Brabantse Peel zijn als gemeenschap met elkaar verbonden en sterker door samen te werken en elkaar te ondersteunen. Wederzijdse hulp, solidariteit en verantwoordelijkheid delen voor de economische bloei en de leefbaarheid van het gebied staan hoog in het vaandel. In het thema 'Samen voor Elkaar' willen wij initiatieven ondersteunen die bijdragen aan de volgende twee doelstellingen:

Ontwikkeling lokale economie en korte ketens

Het begrijpen en ondersteunen van de lokale economie is een belangrijk aspect van gemeenschapsontwikkeling en economisch beleid. Het draagt bij aan het bevorderen van een gezonde en veerkrachtige lokale gemeenschap, het vergroten van de levenskwaliteit van de inwoners, en het creëren van een bloeiende en duurzame economie op lokaal niveau.

We bevorderen de lokale productie en consumptie van voedsel en (bio)grondstoffen en ondersteunen de vorming van lokale korte ketens met minimale tussenkomst van tussenpersonen en transport over lange afstanden. Het is een manier om de band tussen producenten en consumenten te versterken, duurzaamheid te bevorderen en de lokale economie te ondersteunen. Dit ontwikkelspoor vindt zijn oorsprong in de gebieds- en landbouwopgaven en draagt bij aan ontwikkelbehoefte 6 en 7; transitie naar duurzame, circulaire, natuurinclusieve agrarische sector en de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen voor een toekomstbestendige agrarische sector.

Impuls trots op de Peel

De Brabantse Peel heeft veel te bieden voor haar inwoners en bezoekers van buiten de regio. Er is al veel geïnvesteerd in het op de kaart zetten van de Peel door gebruik te maken van regiobranding. Een voorbeeld hiervan is het zeer succesvolle merk 'Land van de Peel' dat zich richt op de diversiteit en kwaliteit van het recreatieve aanbod in de Peel. Het nog sterker op de kaart zetten van de Peel begint bij de trots en zelfbewustzijn van de inwoners in het gebied zelf. Hier is behoefte aan een impuls. We zetten de middelen van LEADER in voor initiatieven die de dragende gemeenschappen in het Peel-gebied erkennen en in hun kracht zetten. We proberen participatie te verbreden van deelnemen naar deelhebben en daardoor de betrokkenheid en stem van de bewoners in de regio te vergroten. Dit ontwikkelspoor sluit aan bij de opgave van veranderende gemeenschappen in landelijk gebied, en levert een bijdrage aan ontwikkelbehoefte 8; versterken van samenwerking binnen en tussen de gemeenschappen.

Thema 2: Leren van Elkaar

De inwoners en gemeenschappen van de Brabantse Peel hebben unieke kennis en ervaringen die waardevol zijn voor anderen. Door uitwisseling ondersteunen de inwoners en gemeenschappen elkaar en wordt een omgeving gecreëerd waarin iedereen kan bijdragen en kan leren. In het thema 'Leren van Elkaar' willen wij initiatieven ondersteunen die bijdragen aan de volgende twee doelstellingen:

Ontwikkeling jonge inwoners

In de Brabantse Peel erkennen we het belang van investeren in de ontwikkeling en groei van jonge inwoners. Het op jonge leeftijd aanleren van positieve (eet)gewoontes, het ontwikkelen van talent, en het leggen van een goede basis van kennis en vaardigheden kan leiden tot

blijvende voordelen voor inwoners en gemeenschappen. Jonge mensen hebben vaak een andere kijk op de toekomst dan oudere generaties wat voor frisse impulsen kan zorgen. Een trend die we nu zien is dat jongeren na hun basisvorming naar stedelijke gebieden trekken op zoek naar onderwijs en werkgelegenheid. Hierdoor stijgt de gemiddelde leeftijd in de kleine gemeenschappen met gevolgen voor de sociale structuur, de economie en de behoefte aan zorg- en welzijnsdiensten. We zetten LEADER-middelen in om de ontwikkelmogelijkheden voor jongeren in de Brabantse Peel te vergroten en jonge generaties te behouden. De ontwikkeling van jonge agrariërs die zich inzetten voor een toekomstbestendig landbouw- en voedselsysteem verdienen in dit spoor ook extra aandacht. De vergrijzing in de agrarische sector neemt toe en de kosten voor een bedrijfsovername zijn hoog. De instroom van jonge agrariërs, ook zonder agrarische opleiding of achtergrond is nodig om de landbouw gezond en toekomstbestendig te houden, ook in de Brabantse Peel. Dit ontwikkelspoor sluit aan bij alle opgaven (klimaat, water, bodem, landbouw en gebiedstransitie en veranderende gemeenschappen) en kan een bijdrage leveren aan alle benoemde ontwikkelbehoeften.

Overdacht kennis en ervaringen

In de Brabantse Peel erkennen we het belang van het putten uit de wijsheid en ervaringen van vorige generaties. We denken hierbij aan ambachtelijke vaardigheden voor de creatie van authentieke producten en het opleiden van hoogwaardige vakmensen. Aan doorgegeven kennis van beheer van water- en bodemkwaliteit binnen agrarische families. Aan het behouden van oude culturele tradities, ceremonies en kunstvormen die de identiteit en erfgoed van een gemeenschap zijn. En het raadplegen van bestaande kennis en tradities voor het bereiken van

positieve resultaten en het omgaan met persoonlijke en zakelijke uitdagingen. We zetten LEADER-middelen in voor de ondersteuning van uitwisseling van ambacht, cultuur en wijsheden tussen generaties. Dit ontwikkelspoor sluit aan bij alle opgaven (klimaat, water, bodem, landbouw en gebiedstransitie en veranderende gemeenschappen) en kan een bijdrage leveren aan alle benoemde ontwikkelbehoeften.

Thema 3: Samen gezond en veerkrachtig

Het behouden van een goede gezondheid op lange termijn is voor iedereen van belang. Gezondheid bestaat hierbij niet alleen uit fysieke gezondheid, maar ook mentale en emotionele gezondheid. Samen gezond in de Brabantse Peel betekent het samen nemen van bewuste en consistente stappen om gezonde gemeenschappen te bouwen. Veerkracht gaat over het vermogen van eco-systemen en gemeenschappen om zich aan te passen aan veranderingen, en om zich te herstellen na een verstoring. Samen veerkrachtig in de Brabantse Peel betekent het bouwen van adaptieve systemen die in staat zijn de negatieve impact van klimaatverandering te verminderen en zich aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. In het thema 'Samen gezond en veerkrachtig' willen wij initiatieven ondersteunen die bijdragen aan de volgende vier doelstellingen:

Gezond voedsel

Op het gebied van gezondheid zijn landelijke ontwikkelingen zoals overgewicht, ongezond eten, overmatig alcoholgebruik en dergelijke ook in de Brabantse Peel zichtbaar. De behoefte aan puur eten neemt toe, (vooral) ook vanuit de steden. Dit is een kans voor de Brabantse Peel. Regionaal geproduceerd en biologisch voedsel behoort tot een gezonde levensstijl voor de inwoners en bezoekers van het gebied. Wij gebruiken LEADER om initiatieven in de voedselketen te stimuleren die gezonde

voeding produceren en wij stimuleren initiatieven gericht op gedragsverandering om gezond eten te bevorderen. Dit ontwikkelspoor sluit aan bij de landbouwtransitie en veranderende gemeenschappen en levert een bijdrage aan ontwikkelbehoeften 4 en 9; verbetering van de volksgezondheid door educatie en aanbod, en het versterken van aanbod van producten, diensten en voorzieningen.

Gezonde bodem, water en lucht

Een gezonde bodem, water en lucht zijn essentiële elementen voor het behoud van een leefbaar klimaat voor de mens en andere levende organismen op aarde. We denken hierbij aan initiatieven voor het verminderen en opruimen van vervuiling, het verstandig gebruiken en beheren van natuurlijke hulpbronnen, het stimuleren en toepassen van duurzame landbouwpraktijken, en het creëren van bewustwording over het belang van een gezonde leefomgeving. Dit ontwikkelspoor vindt zijn oorsprong in de klimaat- en wateropgave en de bodemkwaliteit. Het ontwikkelspoor draagt bij aan de ontwikkelbehoeften 1 en 3; het verminderen broeikasgassen, ammoniak, geur en fijnstof, en verbetering van de waterkwantiteit, en water-, bodem- en luchtkwaliteit.

Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert. De Brabantse Peel krijgt meer te maken met periodes van ernstige droogte en hevige neerslag. Het wordt ook heter, vooral in de kernen. In dit spoor zetten we LEADER-middelen in om kwetsbaarheden gepaard met klimaatverandering te identificeren en te begrijpen, en strategieën en actieplannen te ontwikkelen om klimaatverandering te verminderen en veerkracht te vergroten. We denken dan specifiek aan het verbeteren van land- en waterbeheer en het bevorderen van duurzame landbouwpraktijken. Dit ontwikkelspoor sluit aan bij de klimaat- en wateropgave en de landbouwtransitie, en

draagt bij aan ontwikkelbehoefte 2; strategieën rondom land- en waterbeheer en duurzame landbouwpraktijken.

Biodiversiteit

Biodiversiteit is essentieel voor het functioneren van ecosystemen en heeft een directe invloed op de gezondheid van de planeet en de toekomst van de mens. De huidige intensieve manier van landgebruik in de Brabantse Peel is een van de oorzaken voor het teruglopen van de biodiversiteit. We ondersteunen met LEADER De Brabantse Peel initiatieven die landgebruik in evenwicht brengen met wat het natuurlijk systeem aan kan en hierdoor de afname van biodiversiteit stopt en de opbouw ervan stimuleert. Dit ontwikkelspoor sluit aan bij de biodiversiteit opgave en draagt bij aan ontwikkelbehoefte 5; verbetering van landschappelijke waarden en biodiversiteit.

Voor ieder thema is een link gelegd met de eerder bepaalde ontwikkelbehoefte van het gebied, die vervolgens weer aansluiten bij de gedeelde en bekende opgaven in de Brabantse Peel. Met de gekozen thema's willen we inwoners, bedrijven en organisaties enthousiasmeren en prikkelen om met de verschillende ontwikkelsporen aan de slag te gaan. Omdat de opgaven groots zijn en voortdurend in elkaar grijpen is er gekozen om geen prioritering in de thema's en ontwikkelsporen aan te brengen.

3.3 Meetbare resultaatindicatoren

De drie thema's van deze lokale ontwikkelingsstrategie (LOS) zijn tot stand gekomen via het gebiedsproces en sluiten aan bij het ontwikkelingsperspectief van LEADER De Brabantse Peel. Voor de drie thema's en doelstellingen zijn in de tabel op de volgende pagina meetbare resultaatindicatoren gedefinieerd. Ook zijn er twee algemene meetbare resultaatindicatoren toegevoegd die aansluiten bij de indicatoren opgenomen in de NSP.

LEADER De Brabantse Peel: 'Ow eige tus vuule!'

Opgaven in het gebied	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Klimaatopgave ▶ Wateropgave ▶ Bodemkwaliteit ▶ Landbouwtransitie ▶ Biodiversiteit ▶ Veranderende gemeenschappen 		
Ontwikkelbehoefte van het gebied	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verminderen broeikasgassen, ammoniak, geur en fijnstof 2. Strategieën rondom land- en waterbeheer en duurzame landbouwpraktijken 3. Verbetering van de waterkwantiteit, water-, bodem- en luchtkwaliteit 4. Verbetering van de volksgezondheid door educatie en aanbod 5. Verbetering van landschappelijke waarden en biodiversiteit 6. Transitie naar duurzame, circulaire, natuurinclusieve agrarische sector 7. Nieuwe verdienmodellen voor toekomstbestendige agrarische sector 8. Versterken van samenwerking binnen en tussen de gemeenschappen 9. Versterken van aanbod van producten, diensten en voorzieningen 		
Gekozen thema's	Goed voor Elkaar gemeenschappen die samenwerken en elkaar ondersteunen	Leren van Elkaar uitwisseling van unieke kennis en ervaringen zorgt voor een omgeving waarin iedereen kan bijdrage	Samen Gezond en Veerkrachtig gezonde, sterke en adaptieve ecosystemen en gemeenschappen
Doelstelling en per thema	A. Ontwikkeling lokale economie en korte ketens B. Impuls trots op de Peel	C. Ontwikkeling jonge inwoners, extra focus op jonge agrariërs D. Overdacht kennis en ervaringen	E. Gezond voedsel F. Gezonde bodem, water en lucht G. Klimaatadaptatie H. Biodiversiteit
Meetbare resultaat indicatoren per doelstelling	A. 6 oplossingen voor het stimuleren van de lokale economie en oprichting van korte ketens B. 6 projecten waarbij bewoners inspraak hebben en daarmee betrokkenheid stimuleren	C. 6 projecten die de ontwikkeling van jonge inwoners stimuleren D. 6 projecten die de overdracht van kennis tussen jong en oud stimuleren	E. 7 oplossingen voor toegang tot en keuze van gezond voedsel F. 7 projecten die bijdragen aan een gezonde bodem, water en lucht G. 7 projecten die bijdrage aan klimaatadaptatie H. 7 projecten die bijdragen aan het vergroten van een verbeterde biodiversiteit
Aansluiting NSP-doelen	H (S08) Duurzame ontwikkeling in plattelandsgebieden	H (S08) Duurzame ontwikkeling in plattelandsgebieden	D (S04) Klimaatverandering E (S05) Efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen F (S06) Bescherming van de biodiversiteit
Meetbare resultaat indicatoren uit NSP	I. 250.000 inwoners van de plattelandsbevolking dat valt onder een plaatselijke ontwikkelingsstrategie (R.38) J. X% inwoners van de plattelandsbevolking dat betere toegang tot diensten en infrastructuur geniet (R.41)		

3.4 Aansluiting NSP

Doordat we de uitvoering van de projecten bij inwoners neerleggen, kunnen we experimenteren met innovatieve initiatieven en projecten die bijdragen aan belangrijke doelen uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid zoals:

- Beschermen van het klimaat en bevorderen van duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen;
- Beschermen en vergroten van de biodiversiteit;
- Vitaliseren van plattlandsgebieden en gemeenschappen;
- Stimuleren toekomstbestendige landbouw;
- Stimuleren van plattelandseconomie.

De 3 thema's in deze LOS zijn direct te verbinden aan de volgende specifieke NSP-doelstellingen:

Doel D (S04) Klimaatverandering: bijdragen tot matiging van en aanpassing aan klimaatverandering, onder meer door de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en meer koolstof vast te leggen, en de ontwikkeling van weerbare teeltsystemen.

Doel E (S05) Efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen: bevordering van de duurzame ontwikkeling en het efficiënte beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht.

Doel F (S06) Bescherming van de biodiversiteit: bijdragen tot het tot staan brengen en ombuigen van biodiversiteitsverlies, tot versterking van ecosysteemdiensten en tot de instandhouding van habitats en landschappen.

Doel H (S08) Duurzame ontwikkeling in plattlandsgebieden: bevorderen van de werkgelegenheid, groei, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattlandsgebieden.

De integrale ontwikkeling van het landelijk gebied krijgt een sterke impuls als de brede welvaart in het gebied op orde is en de inwoners gemotiveerd en actief zijn. De leefbaarheid van het gebied is hierdoor geen gevolg, maar een voorwaarde voor het realiseren van de klimaat-, water-, bodem- en biodiversiteitsdoelen. Dit betekent dat de S08 een prioriteit krijgt in de LOS en aansluiting vindt bij de thema's Goed voor Elkaar en Leren van Elkaar.

Alle projecten die we uitvoeren dragen bij aan de 'verandering van onderop'. Door de kennis die we opdoen regelmatig te delen, willen we de hele regio inspireren om zelf ook aan de slag te gaan met grote maatschappelijke uitdagingen.

In het vorige hoofdstuk hebben we onze strategie beschreven en is benoemd aan welke doelstellingen de LAG de komende jaren gaat werken. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe we dit gaan aanpakken.

4.1 Uitvoering van projecten

Tijdens de gebiedsbijeenkomsten werd duidelijk dat inwoners, organisaties en overheden staan te trappelen om aan de slag te gaan met het LEADER programma De Brabantse Peel. Er zijn al projectideeën aangereikt die goed zouden passen binnen de thema's van onze strategie. De LAG gaat ter voorbereiding en gedurende de LEADER periode de inwoners, ondernemers en organisaties oproepen om initiatieven en projecten in te dienen en enthousiasmeren om met LEADER aan de slag te gaan. Dit doen we onder andere door samenwerkingen aan te gaan en aanjaag-activiteiten te organiseren. Deze activiteiten worden in dit hoofdstuk verder omschreven.

In de uitvoering van de LOS willen we ondersteuning bieden aan de uitvoering van twee categorieën projecten, namelijk:

Kleine ontwikkelingsprojecten

Het gaat om het toekennen van relatief kleine subsidiebedragen (max. € 15.000,-) aan inwoners, ondernemers en organisaties met projecten die passen bij de thema's en doelen van de LOS, die o.a. een idee of concept willen onderzoeken op haalbaarheid, of kleinschalige realisatie of experimenteer initiatieven. We gaan ervan uit dat er in de programmaperiode ca. 40 van deze categorie aanvragen ondersteund kunnen worden.

Impactprojecten

Het gaat bij impactprojecten om volledig uitgewerkte plannen inclusief projectplan en begroting, die op een goed onderbouwde en concrete wijze bijdragen aan de thema's en doelen van de LOS. Voor impactprojecten is een groter subsidiebedrag beschikbaar (max. €125.000,-) wat ruimte biedt voor ca. 12 impactprojecten in de LEADER periode.

Het subsidietraject wordt uitgevoerd door Stimulus Programmamanagement. Projecten worden door de initiatiefnemers zelf ingediend en uitgevoerd. De LAG kan ondersteuning bieden, bijvoorbeeld in de vorm van het bij elkaar brengen (en houden) van partijen of uitleg bij het verantwoordingsproces. De LAG blijft aangehaakt bij de uitvoering van het project en ondersteund waar mogelijk de initiatiefnemers bij het behalen van de beoogde resultaten.

4.2 Samenwerking

In ons LEADER gebied willen we actief gaan samenwerken met (belangen)organisaties, ondernemers, jongeren, onderwijsinstellingen en overheden. Dit doen we o.a. door belangen-organisaties zoals ZLTO, Brabants Landschap of de Vereniging van Dorpen en Kleine Kernen te benaderen en te betrekken. Ook gemeenten zullen naar verwachting een belangrijke rol vervullen bij het stimuleren en ondersteunen van initiatieven van lokale groepen. Dat geldt uiteraard ook voor de Provincie Noord-Brabant, die voor het LEADER-programma de eindverantwoordelijkheid heeft over de subsidieverlening.

Tijdens het proces van ophalen van input hebben we geprobeerd jongeren te bereiken om input te leveren voor het programma. Dit bleek lastig en als gebied hebben we de intentie uitgesproken om jongeren gaandeweg de LEADER periode actief te prikkelen om aan de slag te gaan met de opzet van LEADER projecten. Gedurende de LEADER periode willen we dan ook enkele bijeenkomsten organiseren specifiek door en voor jongeren.

In de voorbereiding van de LOS De Brabantse Peel is door de projectleider gezamenlijk opgetrokken met de voorgestelde LEADER-gebieden Groene Woud en Kempenland-West. Deze samenwerking is effectief gebleken en zal tijdens de uitvoering van het programma worden gecontinueerd en geïntensiveerd. Daarbij komt dat De Brabantse Peel grenst aan het LEADER gebied Groene Woud en de gemeente Meierijstad deels in het ene en deels in het andere LEADER-gebied participeert. Dat maakt samenwerking en afstemming eens te meer noodzakelijk.

Ook is er tijdens de ontwikkeling van de LOS De Brabantse Peel deelgenomen aan bijeenkomsten van het Landelijk netwerk van LEADER gebieden. Die samenwerking heeft een waardevolle bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de LOS. Tijdens de uitvoering zal deelname aan dit netwerk voortgezet worden om kennis en ervaringen met andere gebieden te blijven uitwisselen.

4.3 Aanjaagactiviteiten

De LAG organiseert verschillende activiteiten om het gebied te prikkelen en enthousiasmeren voor het indienen van initiatieven en projecten.

Deze activiteiten zijn drieledig, namelijk:

1. LEADER cafés
2. Creatieve denktank momenten
3. Inzet LAG-leden

LEADER cafés

Tijdens de eerste fase van de uitvoering van het programma (2024-2025) worden per jaar een drietal LEADER-café's georganiseerd verspreid over het gebied (6 stuks totaal). Dit om inwoners de gelegenheid te bieden om kennis te nemen van het nieuwe LEADER-programma, en de hierbij behorende voorwaarden en criteria voor het indienen van een initiatief of project.

Creatieve denktank momenten

Om inwoners te ondersteunen bij het uitwerken van een project, willen we creatieve denktank momenten organiseren. Hoe zet je een project op en hoe zorg je ervoor dat dit organisatorisch en financieel goed uitgewerkt wordt? Op zo'n bijeenkomst zijn verschillende experts aanwezig ter ondersteuning van een projectidee. Aan het einde van de bijeenkomst is het projectidee in grove lijnen uitgewerkt. De initiatiefnemer krijgt op deze manier een zinvolle handreiking en aanknopingspunten om aan de slag te gaan met de opzet van een LEADER-project. Tijdens de eerste fase van de uitvoering van het programma (2024-2025) zullen 3 creatieve denktank momenten per jaar verspreid over het gebied georganiseerd worden.

Inzet LAG-leden

De netwerken van de geworven LAG-leden worden ingezet om LEADER De Brabantse Peel onder de aandacht te brengen. De LAG-leden zijn de perfecte ambassadeurs van het LEADER-programma en kunnen tekst en uitleg geven over de subsidiemogelijkheden en voorbeelden geven van ingediende initiatieven en projecten. Er wordt op ad hoc basis ook bekeken of LAG-leden beschikbaar zijn om op bijeenkomsten en evenementen in het gebied van derden zoals gemeenten of belangenorganisaties het LEADER-programma onder de aandacht kunnen brengen.

Afhankelijk van de snelheid en de hoeveelheid waarop initiatieven ingediend worden zal de hoeveelheid en inhoud van de aanjaagactiviteiten aangepast worden. Hetzelfde geldt voor de deskundigheidsbevordering van aanvragers.

4.4 Deskundigheidsbevordering

Wij organiseren bijeenkomsten waarin de LAG-leden en initiatiefnemers op een bepaald thema bijgespijkerd worden. Voor de LAG-leden wordt vooruitlopend op de openstelling van het programma een trainingssessie georganiseerd om ze vertrouwd te maken met de LEADER-werkwijze en met name hun rollen als LAG-lid: aanjagen, begeleiden, beoordelen, uitdragen. Het voornemen is om ter deskundigheidsbevordering ook een bezoek te brengen aan een LAG die in de vorige periode reeds actief was en daarmee ervaringen met de uitvoer van een LEADER programma op te halen.

Voor de initiatiefnemers worden twee keer per jaar bijeenkomsten op een bepaald kennisthema georganiseerd. Een mogelijk kennis versterkend thema voor initiatiefnemers zou het werven van fondsen voor co-financiering voor projecten kunnen zijn.

4.5 Communicatie

Een van de eerste activiteiten van de nieuw aangestelde LAG is het opstellen van een communicatieplan voor LEADER De Brabantse Peel. Door een goede naamsbekendheid op te bouwen zorgen we er voor dat er meer inwoners met goede ideeën in aanraking komen met het LEADER-programma. In het communicatieplan wordt de strategie voor LEADER De Brabantse Peel voor 2023-2027 omgezet in communicatiedoelen (wat willen we bereiken met de communicatie) en doelgroepen (wie willen we bereiken). Daarna volgt de inzet van communicatie-

middelen (zoals website, evenementen, social media, nieuwsbrief en ontwikkeling van promotiemateriaal), een tijdsplanning (wanneer willen we dat doen) en het budget om de doelen te behalen. Belangrijk hierbij is het delen van kennis, openbaarheid en het presenteren van gerealiseerde projecten.

4.6 Administratie

De penvoerder van LEADER De Brabantse Peel is verantwoordelijk voor de administratie van de uitvoering van het LEADER-programma. De penvoerder namens de deelnemende gemeenten en het Waterschap is Stichting Innovatiehuis de Peel (IdP). IdP zorgt voor de organisatie en documentatie van opdrachten, het doen van betalingen, het uitkeren van vergoedingen aan LAG-leden en het voorbereiden en indienen van financiële rapportages en declaraties bij de betaalautoriteit. De overige administratie valt onder verantwoordelijkheid van de LEADER-coördinator, die door het IdP wordt aangesteld. De LEADER-coördinator zorgt voor het uitschrijven van de vergaderingen, de verslaglegging van bijeenkomsten en beoordeling van aanvragen, opstellen van voortgangsrapportages en jaarverslagen. De coördinator zorgt ook voor een eenduidige digitale archivering. Naast de administratieve taken fungeert de LEADER-coördinator als eerste aanspreekpunt voor de uitvoering van de LOS. Hij/zij stimuleert de ontwikkeling van initiatieven en projecten door inwoners, bedrijven en organisaties in het gebied, en begeleidt initiatiefnemers procesmatig vanaf het traject van subsidieaanvraag tot besluitvorming.

De administratie van de door inwoners, ondernemers en organisaties aangevraagde LEADER-subsidies valt onder de verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Brabant en wordt uitgevoerd door Stimulus Programmamanagement.

De uitvoering van het LEADER-programma is in handen van de Lokale Actie Groep (LAG). De LAG is namens bewoners, ondernemers, belangenorganisatie en gemeenten de uitvoerende organisatie van het programma. Een coördinator ondersteunt de LAG in de uitvoering. De Brabantse Peel is een nieuw LEADER-gebied wat betekent dat er nog geen LEADER-organisatie gevormd is. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de taken en verantwoordelijkheden van de LEADER-organisatie.

5.1 Positie taken en bevoegdheden LAG

De LAG De Brabantse Peel is verantwoordelijk voor het opstellen en de uitvoering van deze Lokale Ontwikkel Strategie (LOS). De LAG kenmerkt zich door een positieve houding, gebiedsgerichte en verbindende werkwijze, en snel en daadkrachtig handelen. De LAG is verantwoordelijk voor het uitvoeringsproces dat zich vanuit LEADER De Brabantse Peel voordoet.

Een van de voornaamste taken van de LAG is het stimuleren van de ontwikkeling van initiatieven en projecten. De LAG heeft daarin meerdere verantwoordelijkheden: aanjagen, verbinden, mogelijk maken, feedback geven/ontvangen en sparren. De LAG heeft inhoudelijke kennis over het LEADER programma en geeft hierover voorlichting aan (mogelijke) initiatiefnemers. De LAG maakt bewoners, bedrijven en organisaties enthousiast voor het LEADER programma en draagt daarbij kennis over het programma over.

De LAG voorziet initiatiefnemers van projecten die zich nog in de beginfase vinden van advies. Initiatiefnemers van

projecten pitchten hun projectidee tijdens een LAG-vergadering. De LAG geeft inhoudelijke feedback en stelt eventuele verbeteringen voor.

Is het project en de aanvraag klaar om ingediend te worden dan is het de LAG die de aangeleverde stukken toetst aan de hand van het scoreformulier. De hoofdvraag is daarbij: 'is dit project LEADER waardig?' Het scoreformulier is opgesteld aan de hand van de ontwikkelingsbehoefte, doelstellingen en meetbare indicatoren uit deze LOS en is uitgewerkt in bijlage II. Het scoreformulier moet formeel nog worden vastgesteld in de oprichtingsvergadering van de LAG. Het oordeel van de LAG over projecten is een advies aan Stimulus om het project te honoreren.

5.2 Profiel en samenstelling LAG

Bij LEADER staat samenwerking en verbinding centraal. De LAG is samengesteld op basis van selectiecriteria die aansluiten bij de lokale ontwikkelingsstrategie. De LAG vormt geografisch een representatieve afspiegeling van het gebied. De organisatiestructuur is daarom ook zo ingericht. Er is er gekozen voor een relatief kleine LAG van tien personen waar-van een tot voorzitter benoemd wordt. De LAG bestaat uit zeven inwoners aangevuld met drie bestuurlijke vertegenwoordigers. De drie bestuurders die plaatsnemen in de LAG bestaan uit een vertegenwoordiger van de gemeente Laarbeek, de gemeente Maashorst en Waterschap Aa en Maas. Op deze manier is de LAG snel en slagvaardig. De LAG-leden zijn:

- Sterk betrokken bij plattelandsontwikkeling in de regio

- Aanjagend, ondernemend en maatschappelijk betrokken
- Kunnen sector overstijgend, integraal en innovatief denken, hebben een breed netwerk en zijn in staat te verbinden
- Zijn eerlijke en betrouwbare mensen die verantwoordelijkheid willen nemen
- Zijn onafhankelijk, hebben geen direct eigen belang bij initiatieven en projecten
- Kunnen voldoende tijd vrijmaken voor:
 - ▶ het verbinden van mensen, ideeën en organisaties
 - ▶ het aanjagen van projecten
 - ▶ de voorbereidingen en het bijwonen van de LAG-vergaderingen
 - ▶ het bezoeken van LEADER-projecten

LAG-leden nemen zitting op persoonlijke titel en kunnen zonder last of ruggespraak, op basis van een eigen oordeel, besluiten nemen. De zittingstermijn van de LAG geldt

eerst voor 2 jaar, tot eind 2025. In de tweede helft van 2025, tijdens de tussentijdse beoordeling, wordt het functioneren en de samenstelling van de LAG beoordeeld. Daarna gaat een nieuwe zittingstermijn in die loopt tot het einde van het LEADER-programma (2027). Als blijkt dat de LAG en/of LOS tussentijds bijgesteld moet worden, dan is dit mogelijk. De LAG-leden kunnen in principe beide zittingstermijnen in dezelfde functie blijven. De LAG besluit zelf over de aanbevelingen die uit de beoordeling naar voren komen.

In onderstaande overzicht staan de beoogde LAG-leden voor de eerste termijn. De LAG-leden waren allen betrokken bij de gebiedsbijeenkomsten, hebben samen deze LOS vormgegeven en hebben zich gecommitteerd tot deelname in de LAG. De officiële aanstelling van de LAG-leden vindt plaats nadat de (hopelijk) positieve besluitvorming over LEADER-gebied De Brabantse Peel heeft plaatsgevonden.

Naam	Netwerk en competenties	Focus/ achtergrond	Vanuit
Mario Berkers	Voorzitter ZLTO De Peel, agrarisch ondernemer	Landbouw	Deurne, Someren, Asten
Peter Hermens	Landschaparchitect, plattelandsontwikkeling	Landschap, plattelandsontwikkeling	Maashorst
Liza Simons	Agrarisch ondernemer, streekproducten, agrarisch coach	Landbouw, korte ketens en streekproducten	Gemert-Bakel
Karin Thuis	Onderwijs, zorg, Udenaar van de Toekomst	Gezondheid, onderwijs	Meerijstad
Jos van den Boogaart	Bestuurlijke ervaring in de Peel. Adviseur transitie landelijk gebied	Landelijk gebied, wetenschap	Land van Cuijk
Henk van Beek	Cultuurhistorie, natuurontwikkeling, IVN	Cultuurhistorie en natuur	Laarbeek
Ron van de Berkmortel	Wethouder gemeente Laarbeek	Ruimte, economie	Laarbeek
Jeroen van de Heuvel	Wethouder gemeente Maashorst	Duurzaamheid, groen en recreatie	Maashorst
Wim van de Linden	ICT ondernemer, gezondheid	Economie, gezondheid	Helmond
Vacature	Bestuurder Waterschap Aa en Maas	Water en bodem	Werkgebied

5.3 Organisatie van de uitvoering

5.3.1 De LEADER-coördinator

De LAG wordt in haar taken ondersteund door een LEADER-coördinator. De taak van de coördinator is essentieel voor een goede uitvoering van het programma. Bij aanvang van de programmaperiode wordt een coördinator aangesteld via een sollicitatie-procedure op basis van een functieprofiel. De coördinator is een aanjager die functioneert als een verbindende schakel in het gebied. De coördinator denkt mee met de initiatiefnemers en begeleidt ze in het LEADER-subsidietraject. De coördinator is goed op de hoogte van regionale ontwikkelingen en regelingen en biedt ondersteuning aan partijen in de regio en de LAG. De coördinator is sociaal vaardig en legt makkelijk contact. De coördinator weet wat er leeft en speelt in het gebied, zowel binnen de thema's van deze lokale ontwikkelingsstrategie als in het gebied. De coördinator is een zelfstandige ondersteuner van de LAG en legt verantwoording af aan Stichting Innovatiehuis de Peel.

5.3.2 Werkwijze beoordelen aanvragen

De LEADER-coördinator agendeert projectideeën voor de vergadering van de LAG. Aan de hand van een voortoets-formulier (bijlage I) is het projectidee conform de LEADER voorwaarden uitgewerkt. De LAG vergadert periodiek

waarin rekening wordt gehouden met de zomermaanden. Tijdens de vergadering mogen initiatiefnemer(s) hun project in tien minuten pitchen. Na de pitch gaan de leden van de LAG in gesprek met de initiatiefnemer(s) en worden er vragen gesteld. Na de pitches gaat de LAG verder met de vergadering en vindt de beoordeling van het projectidee plaats. Hier volgt een positief of negatief advies uit. Soms kan een project-idee ook voor de tweede keer pitchen als het idee nog niet rijp (genoeg) was voor indiening. Heeft het project een positief advies? Dan kan er een aanvraag ingediend worden bij Stimulus. De verplichte bijlagen bestaan o.a. uit een projectplan, begroting en cofinancieringsverklaring(en).

Besluitvorming subsidieaanvraag

De ingediende subsidieaanvragen worden geagendeerd voor de LAG vergadering. De LAG beoordeelt de stukken op LEADER waardigheid aan de hand van een objectief scoreformulier. Elk LAG lid geeft punten aan het project en tijdens de vergadering maakt de LEADER-coördinator de scores bekend. Na de vergadering maakt de coördinator een verslag met daarin de scores van de LAG. Stimulus controleert of bij de beoordeling de juiste regels zijn toegepast, en toetst de aanvraag op subsidie technische aspecten. Daarna wordt een beschikking voor de aanvraag afgegeven.

5.3.3 Rol Stimulus en Provincie Noord-Brabant

In de uitvoering van de ontwikkelingsstrategie (LOS) van LEADER De Brabantse Peel werkt de LAG samen met de Provincie Noord-Brabant als opdrachtgever en Stimulus als uitvoerende organisatie. Aanvragen worden officieel via de webportal van Stimulus ingediend. RVO is het landelijk betaalorgaan en heeft de uitvoeringstaken gedelegeerd aan Stimulus.

Stimulus toetst de instapcriteria en maakt een beoordelingsmemo voor de LAG bij de definitieve beoordeling van de ingediende subsidieaanvraag. Nadat de LAG een subsidieaanvraag positief heeft beoordeeld, voert Stimulus de financieel en inhoudelijke beoordeling uit. Vervolgens stelt zij de verlenings-beschikking op namens de provincie Noord-Brabant.

Stimulus zet in de LEADER periode zich in op goede voorlichting en begeleiding, zowel bij de aanvraag als bij de verantwoording van de subsidie.

5.3.4 Standplaats

In verband met beschikbaarheid en kosten is een logische plek voor de standplaats van de LEADER-organisatie de Automotive Campus in Helmond. Dit is de standplaats van de penvoerder Stichting Innovatiehuis de Peel. Een meer centrale en landelijke plek in het gebied zou echter te beargumenteren zijn. Daarom is er op dit moment nog geen definitieve afspraak/ invulling voor de standplaats van de LEADER organisatie.

In het Nationaal Strategisch Plan is voor de periode 2023-2027 € 58.670.000 aan Europese middelen beschikbaar voor LEADER. Voor de provincie Noord-Brabant is hiervan € 6.000.000 beschikbaar. Voor de inbreng van de verplichte nationale cofinanciering van 25% (€1.500.000) draagt de provincie € 750.000 (=50%) bij. Eenzelfde bedrag zal worden bijgedragen door de deelnemende gemeenten en waterschappen. De provincie Noord-Brabant heeft aangegeven te streven naar de honorering van drie LEADER-gebieden in Noord-Brabant. Op grond van deze informatie is in onze begroting rekening gehouden met een beschikbare subsidie van € 2.500.000.

6.1 Begroting

De begroting voor het LEADER-programma De Brabantse Peel bestaat uit twee onderdelen. 1) Er is een begroting voor projecten die worden uitgevoerd ten behoeve van de realisatie van de doelstellingen zoals geformuleerd in deze LOS. Daarnaast is er 2) een begroting voor beheers- en uitvoeringskosten. In het uitgavenoverzicht worden de verschillende posten inzichtelijk gemaakt.

Een verdere toelichting van de individuele posten wordt hierna gegeven.

Kleine ontwikkelingsprojecten:

Aanvragers zijn inwoners, ondernemers en organisaties die een idee of concept willen onderzoeken op haalbaarheid. Het gaat hierbij om een nieuw innovatief product, dienst of werkwijze, niet om de haalbaarheid van een projectaanvraag. Of kleinschalige

Uitgavenoverzicht 2023 - 2027

Uitgaven t.b.v. realisatie van de LOS doelstelling	
Subsidies voor kleine ontwikkelprojecten (< €15.000 per project, totaal € 145.500 per jaar)	582.000
Subsidies voor impactprojecten (< €125.000 per project, totaal € 339.500 per jaar)	1.358.000
Uitgaven LAG-organisatie tbv uitvoer en beheer	
Aanjaagactiviteiten (€15.000 per jaar)	60.000
Beheerskosten (20% van de totale begroting)	500.000
Totaal beschikbaar voor LEADER periode	2.500.000

realisatieprojecten die aansluiten bij de LEADER-thema's. Voor kleine ontwikkelprojecten is een subsidie van minimaal €3.000 tot maximaal €15.000 mogelijk. De subsidie bedraagt 80% van de totale projectkosten. Projecten hebben daarmee een maximale projectomvang van €18.750. Er is in de LEADER-periode maximaal €582.000,- subsidie beschikbaar voor kleine ontwikkelprojecten, wat een realisatie van ca. 40 projecten mogelijk maakt.

Impactprojecten:

Vanuit LEADER is voor impactprojecten een subsidie mogelijk van minimaal €15.000 tot maximaal €125.000 voor de realisatie van grootschalige initiatieven en projecten die aansluiten bij de LEADER-thema's en doelen. De subsidie bedraagt 60% van de totale kosten. Projecten hebben daarmee een maximale projectomvang van €208.300. Er is in de LEADER-periode totaal maximaal €1.358.000,- subsidie beschikbaar voor impactprojecten wat een realisatie van ca. 12 projecten mogelijk maakt.

Aanjaagactiviteiten:

Voor de organisatie van aanjaag-activiteiten en speciale bijeenkomsten om projectideeën uit te werken, reserveren we budget voor de organisatie, communicatie en de inhuur van externe adviseurs. Het gereserveerde bedrag per jaar bedraagt €15.000 wat een totaal van €60.000 in de LEADER-periode betekent.

Beheerskosten:

Voor de organisatiekosten van het LEADER programma berekenen we een percentage van 20% van het totale budget. De post wordt gedomineerd door de personeelskosten voor de LEADER-coördinator (€400.000 = 80% van budget), die een cruciale rol vervult in de uitvoering van het programma. De taken van de LAG worden zoals omschreven in Hoofdstuk 5 worden grotendeels uitgevoerd door de coördinator. Verder wordt uit het budget ook de communicatieactiviteiten (website, nieuwsbrieven, persbericht, jaarverslag etc) bekostigd (€75.000 = 15%). Verder wordt uit de beheerskosten ook voldoende middelen gereserveerd voor de inrichting en instandhouding van een digitaal project-systeem, waarin het proces van indiening, toekenning, monitoring en realisatie van

projecten beheerd kan worden (€ 25.000 = 5%).

Bevoorschotting

Bij de verlening van de subsidie, kan 50% van het subsidiebedrag uitgekeerd worden als voorschot. Het voorschot en eventuele deelbetalingen bedragen tezamen niet meer dan 90% van de verleende subsidie. Dit betekent dat de aanvrager(s) aan het eind de laatste 10% moeten voorfinancieren.

6.2 Dekkingsplan

Het totale programmabudget LEADER bedraagt voor de periode 2023-2027 € 2.500.000. De bijdragen van de EU, provincie en de deelnemende gemeenten en het waterschap staan hieronder uitgewerkt:

Dekking	Bedrag
EU budget (80%)	€ 2.000.000
Provincie (10%)	€ 250.000
Gemeenten en waterschap (10%)	€ 250.000
Totaal	€ 2.500.000

De benodigde cofinanciering van de gemeenten en het waterschap (€ 250.000) is evenredig verdeeld over de aantal deelnemende organisaties en is reeds toegezegd. Dit betekent dat iedere deelnemende organisatie 1/11 deel van de cofinanciering bijdraagt (€ 22.725 per deelnemer).

DEEL II

Reglement

LEADER

Beheer- en Toezichtregeling/ openstellings- en selectieprocedure

7.1 LAG werkwijze

De LAG bestaat uit 10 personen, waarvan 7 inwoner LAG-leden en 3 bestuurlijke vertegenwoordigers. De LAG wordt ondersteund door een onafhankelijke LEADER-coördinator.

Vergaderingen

De LAG vergadert minimaal 6 keer per jaar (tweemaandelijks) met in acht name van de zomermaanden. Een LAG-vergadering kan online of fysiek plaatsvinden. Jaarlijks wordt er een vergaderschema opgesteld. Mocht de frequentie van vergaderen niet voldoende zijn kan dit worden uitgebreid met ad hoc schriftelijke rondes. De agenda van de vergadering wordt opgesteld door de voorzitter en de LEADER-coördinator. De coördinator bereidt de vergaderstukken voor en stuurt deze 1 week voor de vergadering toe aan de leden. Onderwerpen kunnen informerend, oriënterend of besluitvormend in de LAG vergadering aan de orde komen.

- Bij oriënterende onderwerpen worden projectideeën gepitcht. Ter voorbereiding op deze pitch heeft de initiatiefnemer een voortoetsformulier (bijlage I) ingevuld met daarin op hoofdlijnen het projectidee uitgewerkt. Na de pitch kunnen leden van de LAG vragen stellen over het projectidee. Soms moet een project weer terug naar de tekentafel om voor een tweede keer te mogen pitchen. Na afloop van de vergadering geeft de LAG een positief of negatief advies om een LEADER subsidieaanvraag in te dienen.
- Bij besluitvormende onderwerpen worden besluiten genomen over de ingediende subsidieaanvragen. Besluitvorming gebeurt bij een meerderheid van

stemmen. De LAG-leden beoordelen subsidieaanvragen met een scoreformulier (Bijlage II). Op deze manier kan er objectief een besluit worden genomen.

- Indien de stemming een gelijk aantal voor- als tegenstemmers oplevert, is het oordeel van de voorzitter doorslaggevend.
- Bij een stemming moeten tenminste de helft plus één van de leden aanwezig zijn,

Huishoudelijk reglement

De LAG zal haar werkwijze vastleggen in een huishoudelijk reglement. Bij de eerste vergadering van de LAG zal de inhoud hiervan worden bepaald, besproken en vastgesteld. In het reglement wordt de aanvraag- en beoordelingsprocedure omschreven, en hoe met geschillen wordt omgegaan. Onderdeel van het huishoudelijk reglement is ook de waarborging van onafhankelijkheid van de LAG-leden bij projecten. Mocht bij de beoordeling van een project een LAG-lid een te grote binding hebben, dan wordt deze uitgesloten van de beraadslaging en stemming. Ook wordt in het reglement opgenomen hoe omgegaan worden met vertrek van leden uit de LAG, en de werving en aanstelling van nieuwe leden. Het vastgestelde huishoudelijk reglement wordt op de website van De Brabantse Peel gepubliceerd.

7.2 Wijze van openstelling en plafond bepalen

De subsidieregeling is het hele jaar opengesteld. Om in de eerstvolgende LAG vergadering beoordeeld te worden moeten aanvragen voor vier vaste data in het jaar worden ingediend. Dit wordt in het openstellingsbesluit vastgelegd.

Een doorlopende openstelling houdt in dat het subsidieplafond bestaat uit het totale budget dat voor de gehele periode (tot en met 31 december 2027) beschikbaar is voor projecten. Er worden twee deelplafonds gehanteerd voor kleine ontwikkelprojecten en impactprojecten.

De LAG bereidt in overleg met de Provincie en Stimulus de tekst voor het Openstellingsbesluit voor. De provincie wordt vervolgens verzocht om het openstellingsbesluit te publiceren in het Provinciaal blad. Tijdens de jaarlijkse evaluatie bekijkt de LAG of er aanleiding is om het openstellingsbesluit op onderdelen aan te passen.

De LAG streeft naar een evenwichtige spreiding van projecten en middelen over de 3 thema's en het gebied. Bij een onevenwichtige ontwikkeling kan de LAG extra aanjaagactiviteiten inzetten en behoort een gerichte openstelling tot de mogelijkheden.

7.3 Selectiecriteria en selectieprocedure

7.3.1 Algemene selectiecriteria

Projecten die voor LEADER-subsidie in aanmerking komen moeten voldoen aan selectiecriteria welke in een reglement worden vastgelegd en openbaar worden gemaakt. De selectiecriteria moet transparant, niet-discriminatoire, meetbaar en controleerbaar zijn. De selectiecriteria voor LEADER De Brabantse Peel zijn in een eerste aanzet als volgt gedefinieerd:

- Inhoudelijke passend binnen minimaal één van de drie centrale thema's van de LOS en bijdragen aan de hierin gestelde doelen
- Bottom-up tot stand gekomen (vanuit de inwoners)
- Meerwaarde (vernieuwend) voor het gebied en/of de gemeenschap
- Samenwerking tussen meerdere partijen

- Implementeerbaar (organisatorisch en financieel)
- Voor impactprojecten gelden twee extra selectiecriteria, namelijk:
- Value for money: is een subsidie nodig?
- Maatschappelijke effect is groot
- Boven op de genoemde selectiecriteria zijn er een aantal criteria waarmee projecten extra kunnen scoren, namelijk:
- Betrokkenheid onderwijs of andere vormen van kennisoverdracht
- Gespreid over het gebied
- Overdraagbaar
- Draagt bij aan NSP-doelen zoals opgenomen in de LOS

Alle initiatieven die zich melden bij de LEADER-coördinator, krijgen een voortoetsformulier waarin bovenstaande criteria verwerkt zijn aangereikt. Dit voortoetsformulier vormt belangrijke achtergrondinformatie voor de LAG-leden als een initiatiefnemer voor de eerste keer het idee gaat pitchen tijdens een LAG-vergadering. Op deze manier moet elke initiatiefnemer al vroeg in het proces nadenken over de voor de LAG belangrijke toetsingscriteria bij indienen van een aanvraag.

7.3.2 Objectief scoren van subsidieaanvragen

Bij de beoordeling van ingediende subsidieaanvragen, hanteert de LAG een scoreformulier waarop elk project zal worden beoordeeld. Door het individueel toekennen van punten per selectie criterium kunnen we tijdens de besluitvormende vergadering, alle punten samenvatten en een score aan een project hangen. Het concept scoreformulier is in bijlage II toegevoegd. Zodra de LAG formeel is ingesteld en vooruitlopend op de invulling van de tekst van het openstellingsbesluit zal de LAG op basis hiervan komen tot een concretisering van het scoreformulier.

7.3.3 Selectieprocedure in fasen

De LAG doorloopt een aantal stappen waarbij het projectidee wordt getoetst. Onderstaand wordt dit proces beschreven en de rol van de LAG hierin duidelijk gemaakt.

Fase 1

Een eerste screening van een project vindt plaats door de LEADER-coördinator. Als de coördinator inschat dat het projectidee LEADER waardig zou kunnen zijn of zou kunnen worden, dan wordt het beoordeeld in een oriënterende vergadering. De initiatiefnemer levert hiervoor een voortoetsformulier aan. De initiatiefnemer presenteert het project voor de LAG. Dit is de pitch. Hier krijgt hij of zij tien minuten voor. De LAG kan vervolgens vragen stellen en geeft advies. De LAG schat de LEADER-waardigheid van een projectidee in op basis van ambitie en resultaat, werkwijze, haalbaarheid en value for money. De initiatiefnemer ontvangt na de vergadering als dit nodig is aandachtspunten om de aanvraag aan te scherpen. Is de pitch direct positief, dan kan de initiatiefnemer een subsidieaanvraag indienen. Zonder het succesvol doorlopen van deze eerste fase kan de initiatiefnemer geen subsidieaanvraag indienen.

Fase 2

De initiatiefnemer gaat aan de slag met het indienen van de subsidieaanvraag. De subsidieaanvraag bevat een aantal verplichte bijlagen zoals een uitgewerkt projectplan, een begroting en co-financieringsverklaring(en). De begroting in het projectplan moet onderbouwd zijn met

offertes. De subsidieaanvraag wordt via de webportal van de provincie ingediend. Stimulus voert het programmamanagement uit namens de provincie Noord-Brabant. Zij toetsen de aanvraag op EU-conformiteit en of de verplichte bijlagen zijn toegevoegd. Vervolgens maakt Stimulus een beoordelingsmemorandum dat bestemd is voor de LAG. De LAG neemt een definitief besluit over de aanvraag in een besluitvormende vergadering. Voorafgaand aan de vergadering hebben alle LAG-leden de subsidieaanvraag gescoord via het scoreformulier in Bijlage II. De coördinator meldt de gemiddelde score tijdens de vergadering. Is de score minimaal 22 punten voor kleine ontwikkelprojecten, of minimaal 26 punten voor impactprojecten, dan volgt een positief advies door de LAG dat bekend gemaakt wordt op de website.

Fase 3

Op basis van het verslag van de besluitvormende vergadering en het scoreformulier, geeft Stimulus een positieve of negatieve beschikking af aan de aanvrager. Stimulus maakt vervolgens een afspraak met de aanvrager over het administratieve traject en geeft uitleg over de voorwaarden van de subsidie. Stimulus is tevens verantwoordelijk voor het uitbetalen van de subsidie. Vervolgens start de uitvoer van het project.

7.4 Monitoring

De LAG zal tijdens de uitvoering van het LEADER-programma contact blijven onderhouden met de initiatiefnemers. Zo blijft er goed zicht op de voortgang van het project en de uiteindelijke uitkomsten. Na projectrealisatie nemen we het project op in de projectenlijst welke inzichtelijk gemaakt

wordt op de website. Ook worden er periodiek video's of andere communicatie-uitingen gemaakt van de projecten die we qua kennis graag wat breder willen delen in de samenleving. Van de initiatiefnemers van projecten wordt verwacht dat zij kennis overdragen naar andere projecten. De coördinator zal hierop toezien.

Wanneer een initiatiefnemer(s) tijdens de uitvoering aangeeft dat er belangrijke wijzigingen gaan optreden in de uitvoering of in de beoogde resultaten, kan de LAG besluiten tot een (volledige) herbeoordeling van het project. Als de herbeoordeling leidt tot een dusdanig lagere score, dat een of meer van de gestelde minimumscores niet worden behaald, kan de LAG besluiten om de provincie te verzoeken de subsidieverlening alsnog in te trekken, of lager vast te stellen.

7.5 Effectmeting en evaluatie

De LAG gaat sturen op de doelen uit deze LOS door het uitvoeren van een tussentijdse evaluatie (midterm review) in 2025. Hierbij kijken we naar:

- De gestelde doelen en de voortgang daarin
- Realisatie projecten inclusief financieel overzicht in een projectenoverzicht 2024-2025
- Het functioneren van de LAG door een onafhankelijke partij
- De werkprocessen en de werkmethoden
- Het functioneren van de coördinator
- De besteding van de middelen en de planning daarbinnen
- De communicatie

Zo nodig wordt het proces bijgestuurd. Dit wordt goed afgestemd met de betrokken overheden. Ook zal hierover met het gebied worden gecommuniceerd. Aan het einde van ieder jaar, wordt een jaarverslag

gepubliceerd. En aan het einde van de volledige programma-periode worden de resultaten in een projectenoverzicht gebundeld en gepubliceerd.

Omdat De Brabantse Peel een nieuw LEADER-gebied is met nieuwe LAG-leden en LAG-werkwijze, zal de LEADER coördinator samen met de voorzitter liefst voor de start van de openstelling binnen het LEADER Netwerk Nederland (LNN) onderzoeken of het mogelijk is om een bezoek te brengen aan een collega-LAG waar al langer ervaring is met de LEADER-werkwijze.

Bijlage I Voortoetsformulier

Vast te stellen door de LAG in de oprichtingsvergadering

Projectnaam			
Samenvatting project			
Hoeveel LEADER subsidie vraagt u en motiveer waarom deze bijdrage noodzakelijk is			
Naam contactpersoon	Organisatie	Telefoon	E-mail
Doelstelling(en) project			
Beoogd resultaat / eindproduct			
Draagt het project bij aan één of meer thema's en doelen uit de LOS?			
Thema 1 Samen voor elkaar			
Thema 2 Leren van elkaar			
Thema 3 Samen veerkrachtig en gezond			

Planning uitvoering project	
Startdatum	
Einddatum	
Geraamde kosten	
Soort kosten...	€
Soort kosten...	€
Soort kosten...	€
Inzet vrijwilligersuren	€
Eigen bijdrage	€
Totale kosten (raming)	€
Financieringsplan	
Gevraagde subsidie	€
Soort co-financiering...	€
Soort co-financiering...	€
Soort co-financiering...	€
Soort co-financiering...	€
Totale financiering	€
Zijn er mogelijke belemmeringen voor de realisatie van het project?	
<p>Vergunningen:</p> <p>Kennis:</p> <p>Financieel:</p> <p>Overige:</p>	
Voldoet het project aan de LEADER criteria?	
<p>Bottom up</p> <ul style="list-style-type: none"> - Heeft het project draagvlak in de regio? - Is het project ontstaan vanuit een vraag/ behoefte van bewoners, ondernemers en organisaties? - Betrokkenheid bewoners bij uitvoering project? - Is het initiatief van bewoners uit het gebied? 	

Voldoet het project aan de LEADER criteria?

Meerwaarde <ul style="list-style-type: none">- Is het project nieuw voor de regio/gemeenschap?- Gaat het om een nieuw product, dienst of werkwijze?	
Samenwerking <ul style="list-style-type: none">- Is er samenwerking met andere dorpen of organisaties in de regio?- Is er samenwerking met met onderwijs of kennisinstellingen?	
Gebiedsgericht <ul style="list-style-type: none">- Wat is de meerwaarde voor het gebied?- Wat is de spreiding in het gebied?- Wat is de mate van maatschappelijk belang tov individueel belang?	
Haalbaarheid <ul style="list-style-type: none">- Hoe is de organisatorische haalbaarheid op korte en lange termijn?- Hoe is de financiële haalbaarheid op korte en lange termijn?	
Kennisoverdracht <ul style="list-style-type: none">- Worden resultaten, kennis en ervaringen overgedragen? Is dat in het projectplan opgenomen?	
Value for money <ul style="list-style-type: none">- Verhouding gevraagde bijdrage en resultaten project?- Is het maatschappelijke effect voldoende om subsidie te rechtvaardigen?	
NSP-doelen <ul style="list-style-type: none">- In hoeverre sluit het project aan de NSP doelen zoals gedefinieerd in de LOS?	

Bijlage II Scoreformulier

Vast te stellen door de LAG in de oprichtingsvergadering

Criteria	Check	Score	Motivering
1 LEADER thema's LOS	Draagt het project bij aan één of meer van de thema's van de LOS - Samen voor Elkaar - Leren van Elkaar - Samen gezond en veerkrachtig	Minimaal: 1 punt Maximaal: 9 punten	
2 LEADER- werkwijze	Is het project bottom-up tot stand gekomen? (1-3pt)	Minimaal: 4 punt Maximaal: 12 punten	
	Is het project gericht op het LEADER-gebied? (1-3pt)		
	Heeft het project meerwaarde voor het gebied en/of de gemeenschap? (1-3pt)		
	Is het project een samenwerking tussen meerdere partijen? (1-3pt)		
3 Haalbaarheid	Is het project haalbaar? • Organisatorisch (1-3pt) • Financieel (1-3pt)	Minimaal: 2 punt Maximaal: 6 punten	
4 Extra punten	Is het onderwijs en kennisinstellingen betrokken? (0-3pt)	Minimaal: 0 punt Maximaal: 9 punten	
	Is het project gespreid in het LEADER-gebied? (0-3pt)		
	Hoe is de overdraagbaarheid van het project? (0-3pt)		
5 Alleen voor impact- projecten	Value for money: is een LEADER-subsidie echt nodig? (1-3pt)	Minimaal: 2 punt Maximaal: 6 punten	
	Hoe groot is het maatschappelijke effect van het project in het gebied? (1-3pt)		
Eindscore		Kleine ontwikkelprojecten: Benodigde punten voor positief besluit: 22 punten Maximaal te behalen: 36 punten Impactprojecten Benodigde punten voor positief besluit: 26 punten Maximaal te behalen: 42 punten	

LEADER

